

MARIA JASINSKA-WOJTKOWSKA

WANDA ACHREMOWICZOWA
2 IX 1901 — 13 III 1974

*

Wanda Achremowiczowa*, córka Witolda Nowodworskiego, profesora historii nowożytnej w Petersburgu, Nieżyniu, a od r. 1921 w Wilnie na Uniwersytecie Stefana Batorego, oraz Marii z Kowzanów — urodziła się w r. 1901 w Gudelach w powiecie oszmiańskim. Atmosfera domu rodzinnego była patriotyczna, demokratyczna, intelektualna, a dzięki wpływowi matki — głęboko religijna. W r. 1921 udało się rodzinie Nowodworskich przenieść z Nieżyna w Czernichowskiem do Wilna, gdzie, dzięki uprzedniemu ukończeniu siedmioklasowej szkoły rosyjskiej i maturze z odznaczeniem złożonej w r. 1919 w Gimnazjum Macierzy Polskiej w Kijowie, Wanda została studentką filologii polskiej USB, uczennicą Zdziechowskiego, Kolbuszewskiego i — głównie Pigionia. Odznaczała się wielką aktywnością: uprawiała twórczość poetycką publikowaną w „Alma Mater Vilnensis”, a później w wileńskim czasopiśmie „Pax”, pracowała społecznie w Kole Polonistów i w nieoficjalnych studenckich zespołach ideowych, wybijała się również w pracy naukowej, o czym świadczy np. opublikowana praca seminaryjna *Kilka uwag o tragizmie „Kleopatry” Norwida* („Alma Mater Vilnensis” 1924). Spowodowana przez śmierć ojca w r. 1923 zmiana warunków materialnych i konieczność rozpoczęcia pracy nauczycielskiej, a od r. 1926 małżeństwo z Gracjanem Achremowiczem, artystą grafikiem, przyjscie na świat synów — poważnie utrudniły dalsze studia, sfinalizowane jednak w r. 1930 rozprawą magisterską *Opinie Krasińskiego o literaturze polskiej*.

Głównym nurtem pracy stało się teraz nauczanie w wileńskich szkołach średnich, uwieńczone zaangażowaniem w eksperymentalnym Liceum im. Śniadeckich, a połączone z udziałem w redagowaniu czasopism dla dzieci i młodzieży („Listki”, „Nasza Praca”, „Ruń”). Od czasu do czasu Achremowiczowa publikowała na łamach czasopism recenzje tomików poetyckich i teksty literackie. Nie ustawała też jej praca nad pogłębianiem własnej religijności, np. w Sekcji Życia Wewnętrznego Inteligencji Katolickiej.

Trudny okres lat 1939-1945 upłynął pod znakiem wyczerpanej walki o byt, bez pomocy męża, oderwanego przez losy wojenne od rodziny już w r. 1940, a w 1942

* Charakterystyka oparta na autobiografii Wandy Achremowiczowej, rodzinnym archiwum jej brata — dra Witolda Nowodworskiego i zebranych przez niego materiale bibliograficznym. Zob. też: J. S t a r n a w s k i. *Wanda Achremowiczowa*. „Pamiętnik Literacki” 65:1974 z. 3 s. 421-424.

zmarłego. Fizyczną pracę o różnym charakterze w Wilnie, a następnie heroiczne gospodarowanie na roli w rodzinnych Gudelach zakończyła repatriacja w r. 1945: osiedlenie się w Tucholi, powrót do pracy pedagogicznej, kulturalnej, do publikacji wierszy w czasopismach religijnych i dziecięcych.

W r. 1947 nastąpiło przeniesienie się do Lublina, gdzie po likwidacji w r. 1948 znajdującego się pod patronatem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Gimnazjum im. Stefana Batorego i pracy w szkołach państwowych: Gimnazjum Unii Lubelskiej i Ogólnokształcącej Szkole Stopnia Licealnego im. Stanisława Staszica. Wanda Achremowiczowa została w r. 1950 starszą asystentką przy I Katedrze Historii Literatury w tymże Uniwersytecie, kierowanej przez prof. Feliksa Araszkiewicza. Od r. 1956 po uzyskaniu emerytury za pracę w szkolnictwie średnim kontynuowała swoje zajęcia uniwersyteckie jako prace zleczone, póki w r. 1964 nie utrudniła ich zaawansowana choroba słuchu.

Trwająca przez 14 lat praca Wandy Achremowiczowej w Uczelni układała się dwutorowo. Jeden nurt był wewnętrznie niejednolity — obejmował ćwiczenia z różnych okresów historii literatury polskiej, dawnej i współczesnej, a także wykłady literatury rosyjskiej. Drugi — raczej podstawowy, trwalszy — to ćwiczenia i wykłady dotyczące metodyki nauczania języka polskiego i literatury w szkole średniej oraz hospitacje ze studentami lekcji gimnazjalnych. Wszystkie te zajęcia przygotowywane bardzo sumiennie, prowadzone kompetentnie i z wewnętrznym zapałem, przyczyniały się do rozbudzenia u studentów zamiłowania do pracy pedagogicznej, a także do uwrażliwienia na kulturotwórcze i etyczne wartości i literatury, i postaw osobowych pedagoga. Dla grona swych kolegów Wanda Achremowiczowa była przykładem życzliwości, serdeczności i wiary w człowieka, skromności oraz kierowania się bezinteresownym poczuciem dobra i słuszności.

Dwukierunkowości zajęć dydaktycznych Achremowiczowej odpowiadała dwupłaszczyznowość tematyczna jej publikacji. W nurcie pedagogicznym odnotować trzeba kilka artykułów związanych z pracą w szkole: *Jeszcze o pracy w szkole* („Tygodnik Warszawski” 1948 nr 5), *Jeszcze o kryzysie w nauczaniu literatury* („Polonistyka” 1961 nr 2 s. 43-47), *Romantyzm w klasie X* („Kamena” 1957 nr 9-10 — recenzja książki: S. Jerschina, Z. Libera, E. Sawrymowicz. *Historia literatury polskiej okresu romantyzmu. Podręcznik dla kl. 10*. Wyd. 2 Warszawa 1956) oraz 3 monografie w serii Biblioteka Analiz Literackich: „*Nad Niemnem*” *Elizy Orzeszkowej* (Warszawa 1959, 1962, 1965, 1971), „*Śluby panięskie*” *Aleksandra Fredry* (Warszawa 1964, 1966, 1972), *Fredro Aleksander „Zemsta”. Posłowie* (Warszawa 1962).

W drugim nurcie — prac badawczych sensu stricto, dominuje trwała fascynacja *Kleopatrami* Norwida, zapoczątkowana już przez pierwszą publikację w r. 1924. W lubelskim okresie uniwersyteckim ogłosiła z tegoż zakresu: *Rola obrzędowości w „Kleopatrze” Norwida* („Roczniki Humanistyczne” 4:1953 z. 1 s. 209-235), *Nad autogramem i tekstem „Kleopatry”* („Pamiętnik Literacki” 49:1958 z. 2 s. 531-554), *Norwid o wojnie i tragedii* („Zeszyty Naukowe KUL” 3:1960 z. 2 s. 31-44), *O „egiptianach” Cypriana Norwida* („Sprawozdanie Towarzystwa Naukowego KUL” 1960 nr 11). Pracę całościową o *Kleopatrze* w ramach serii Biblioteki Narodowej zdołała ukończyć tylko w pierwszej wersji; śmierć przerwała fazę melioracji po recenzji wydawniczej. Poza nurtem norwidologii znajdują się rozprawki: *Uwagi o roli dźwięku w poezji Mickiewicza* („Roczniki Humanistyczne” 2:1954/55 z. 1 s. 101-140), *Dole i niedole dyrektorów „towarzystw” teatralnych. Obrazki z życia teatru w Lublinie i w Lubelskiem w wieku XIX* (tamże 15:1967 z. 1) oraz ważna praca edytorska: K.W. Zawodziński. *Wśród poetów*. Oprac. W. Achremowiczowa. Wstęp J. Kwiatkowski, Kraków 1964.

Ostatnie, całkowicie już pozauniwersyteckie dziesięciolecie rozpoczęte w r. 1964, poświęcone było nie tylko pomocy dzieciom w wychowaniu wnuków i cichej kontynuacji poezji, głównie religijnej. Prócz wspomnianej już monografii dla Biblioteki Narodowej Achremowiczowa ofiarnie wykonuje zamówione u niej bardzo czasochłonne przekrojowe studia sporych rozmiarów: *Problematyka miłosierdzia w literaturze polskiej* (w książce zbiorowej *Ewangelia miłosierdzia*. Poznań 1970) i *Problematyka miłosierdzia bożego w literaturze polskiej* (w książce zbiorowej *Powołanie człowieka*. T. 2 Poznań 1972 s. 393-462), a także przygotowuje kilka artykułów do *Encyklopedii Katolickiej* Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Śmierć, która po krótkiej chorobie nastąpiła w 73 roku życia, przerwała je w pełnej jeszcze aktywności umysłowej i ruchliwości fizycznej, w nieuszczerplonym zasobie życzliwości i ofiarności dla potrzeb indywidualnych i społecznych. Było to życie sumiennego, niestrudzonego, pełnego zapału skromnego „szeregowego” pracownika kultury i krzewiciela dobra. Życie to, wyraźnie typowe w pozytywnym aspekcie dla kobiet tej generacji i warstwy społecznej, zasługuje na utrwalenie w pamięci.